

Efektywniejsze wykorzystanie środków Funduszu Spójności 2021 – 2027 na rzecz bezpieczeństwa energetycznego Grupy Wyszehradzkiej

15 zaleceń dla państw członkowskich i instytucji UE

Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne są głównym źródłem finansowania renowacji zaniedbanych i nieefektywnych energetycznie zasobów budowlanych we wszystkich krajach V4. Jednak obecny poziom inwestycji jest niewystarczający pod względem liczby zmodernizowanych budynków, a także ich jakości po renowacji. Można to znacząco poprawić poprzez efektywniejsze przygotowanie i przydzielanie funduszy w następnym okresie programowania.

Sektor budynków posiada największy potencjał oszczędności energii i kluczowe znaczenie dla poprawy bezpieczeństwa energetycznego Grupy Wyszehradzkiej. Potencjał tego sektora powinien zostać w pełni wykorzystany. Poprawa charakterystyki energetycznej budynków wpływa na poprawę zdrowia i produktywności ich użytkowników, czystość powietrza i ułatwia miastom adaptację do zmian klimatycznych.

Ramy polityki spójności po 2020 roku powinny wspierać przejście na czystą energię i zrównoważony rozwój Europy. Jest to szczególnie istotne w przypadku inwestycji w sektorze budynków, który odpowiada za około

40% końcowego zużycia energii i 36% całkowitej emisji CO₂ w Unii. Komisja Europejska podkreśla znaczenie efektywności energetycznej i rolę sektora budynków w osiągnięciu celów energetycznych i klimatycznych UE. W nadchodzącym okresie finansowania należy promować renowacje mające na celu osiągnięcie wysokiej efektywności energetycznej budynków, standard niemal zeroenergetyczny budynków nowopowstających i inne środki odnoszące się do zrównoważonego rozwoju sektora budynków.

Niniejszy dokument programowy podsumowuje zalecenia dążące do poprawy skuteczności Funduszu Spójności 2021–2027 pod względem finansowania budowy i renowacji budynków. Zostały one opracowane przez ekspertów konsorcjum „Poprawa bezpieczeństwa energetycznego Wyszehradu poprzez lepszą efektywność energetyczną budynków” i konsultowane przez wielu interesariuszy. Zalecenia oparto na dotychczasowych doświadczeniach i wielodyscyplinarnej wiedzy technicznej. Pragniemy wnieść swój wkład do obecnie trwającego przygotowywania umów partnerskich i programów operacyjnych na okres 2021–2027.

Zalecenia dla organów krajowych

ZALECENIA DOTYCZĄCE ALOKACJI BUDŻETU

/ 1

Wystarczająca alokacja. Władze publiczne powinny skupić się na zapewnieniu alokacji funduszy EFSI na renowację i wznoszenie budynków, które mogą skutecznie generować inwestycje. Osiągnięcie celów energetycznych i klimatycznych Unii Europejskiej do 2030 roku wymaga znacznych wysiłków w sektorze budownictwa, co należy uwzględnić podczas alokacji środków budżetowych. Przydział środków budżetowych i ustanowienie funduszy powinny być zatem powiązane z unijnymi i krajowymi celami w zakresie energii i klimatu oraz ze strategiami dotyczącymi renowacji zasobów budowlanych.

/ 2

Lepsze odzwierciedlenie różnorodności bardziej rozwiniętych regionów i ich potrzeb w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych. Metoda alokacji funduszy wpłynęła negatywnie na mniejsze gminy i administratorów budynków użyteczności publicznej (np. szkół) w regionach lepiej rozwiniętych. Projekty w regionach rozwiniętych powinny być finansowane z EFSI poprzez rozlokowanie funduszy spójności w odpowiednich programach operacyjnych. Należy rozważyć również zastosowanie innych wskaźników niż PKB na mieszkańca do klasyfikacji regionów jako bardziej rozwinięte.

ZALECENIA PROJEKTOWE

/ 3

Intensywność wsparcia. Z wyłączeniem budynków administracji centralnej, intensywność wsparcia z EFSI powinna być znacznie niższa niż 90 – 100% kosztów kwalifikowalnych. Wsparcie na poziomie 30 – 70%, w zależności od jakości i ambicji projektów renowacyjnych, jest zazwyczaj wystarczające, by umożliwić renowację, a jednocześnie zmotywować do odpowiedniego zarządzania i efektywnego wydatkowania środków. Umożliwia również funduszom prywatnym finansowanie dobra publicznego w formie np.: umów z gwarancją oszczędności (EPC) lub instrumentu finansowego

/ 4

Promowanie kompleksowego i jakościowego podejścia. Oprócz poprawy charakterystyki energetycznej budynków ważne jest, aby poprawić ich ogólną jakość. Koszty kwalifikowalne projektu powinny zatem obejmować również środki mające na celu poprawę jakości środowiska wewnętrznego oraz dostosowanie budynków do zmian klimatu.

/ 5

Zapewnienie wsparcia finansowego, promującego bardziej ambitne projekty budowy i renowacji. Zasady realizacji programów i konkursów powinny motywować właścicieli budynków do poprawy ich charakterystyki energetycznej, adaptowania ich do zmian klimatu, odpowiedzialnego stosowania materiałów budowlanych oraz do zapewnienia odpowiedniej jakości środowiska wewnętrznego. Stawki bezzwrotnej pomocy finansowej po-

winny być uzależnione od zastosowania w/w środków.

/ 6

Preferowanie długotrwałych programów wsparcia o stabilnych warunkach. Pośpieszne przygotowywanie projektu, powodowane zazwyczaj terminami składania wniosków o dofinansowanie, zwykle obniża jakość renowacji. Stabilność warunków wsparcia buduje zaufanie i umożliwia właścicielom budynków planowanie działań zgodnych z ich własnymi potrzebami i możliwościami (finansowymi, czasowymi, budowlanymi itp.).

/ 7

Umożliwienie łatwego łączenia innych instrumentów finansowych z dotacjami. Dostarczanie instrumentów finansowych wraz z dotacjami EFSI leży w interesie publicznym. Instrumenty finansowe kierują fundusze prywatne na realizację celów publicznych, co sprawia, że wydatkowanie środków publicznych, w tym przypadku EFSI, jest bardzo efektywne. Aby skutecznie włączyć instrumenty finansowe w Programy Operacyjne, ich zasady muszą dopuszczać taki sam zestaw kosztów kwalifikowanych dla instrumentów finansowych, jak w przypadku dotacji, a procesy składania wniosków o dotację i do instrumentu powinny być zharmonizowane.

/ 8

Zapewnienie, że poszczególne programy nie konkurują ze sobą nawzajem. Nowe zasady EFSI powinny wykluczać sytuację, która miała miejsce w Czechach, w Polsce i na Słowacji, gdzie funkcjonowały dwa systemy wsparcia tych samych działań renowacyjnych i budowlanych na różnych warunkach. Powinien istnieć jeden program w zakresie renowacji/wznoszenia budynków albo powinno to być wspierane jednakowo we wszystkich programach z takimi samymi wymaganiami dotyczącymi efektywności energetycznej (i innych cech budynków).

/ 9

Zapewnienie pomocy technicznej.

Konieczne jest ustanowienie sieci ośrodków doradztwa (najlepiej na poziomie regionalnym), które kompleksowo pomogą w opracowaniu projektu renowacji lub budowy oraz w przygotowaniu wniosku o wsparcie finansowe, promując energooszczędne rozwiązania budowlane i program wsparcia.

/ 10

Zwiększenie wsparcia finansowego na przygotowywanie projektów.

Przygotowanie odpowiedniego wniosku o wsparcie finansowe wymaga dobrego audytu energetycznego, audytu funkcjonalnego, studium wykonalności, harmonogramu renowacji itp. Koszt przygotowania takich projektów jest wyższy niż przydzielony budżet. Należy przeznaczyć wystarczające zasoby dla władz lokalnych, które nie mają możliwości przygotowania projektów wysokiej jakości.

POZOSTAŁE ZALECENIA

/ 11

Uproszczenie wymogów w zakresie zamówień publicznych. Wymogi dotyczące zamówień publicznych dla wspieranych projektów nie powinny wykraczać poza minimalne wymogi prawne określone w odpowiedniej dyrektywie i powinny umożliwiać ocenę w oparciu o cykl życiowy, a nie tylko koszty inwestycyjne.

/ 12

Zwiększenie świadomości na temat korzyści płynących z oszczędności energii, zrównoważonego budownictwa i jakości środowiska wewnętrznego. Finansowanie musi być uzupełnione kampanią informacyjną, która nagłośni konkretne możliwości i związane z nimi korzyści dla właści-

Zalecenia dla instytucji UE

cieli budynków. Ważne jest również zaangażowanie społeczności lokalnych w tworzenie i realizację planów, służących zwiększeniu świadomości społecznej w zakresie łagodzenia zmian klimatu i przystosowywania się do nich.

/ 13

Modyfikacja wskaźnika oceny powodzenia programu. Należy zwracać uwagę na efekty projektów, a nie na postęp w realizacji przydzielonego budżetu. Presja absorpcji funduszy UE w okresie poprzedzającym rok 2023 (z powodu zasady N + 2) może być duża, co może spowodować ich nieefektywne wydatkowanie. Niższa intensywność finansowania oznacza mniej wydanych pieniędzy ale większe efekty całej inwestycji.

/ 14

Dostosowanie przepisów dotyczących pomocy publicznej do projektów z zakresu efektywności energetycznej. Nowelizacja rozporządzenia w sprawie wyłączeń blokowych (GBER) powinna znacznie uprościć wyłączenia blokowe, które mają zastosowanie do projektów dotyczących efektywności energetycznej. Limit dofinansowania nie traktowanego jako pomoc publiczna powinien zostać podniesiony do 50% kosztów kwalifikowanych dla wszystkich rozmiarów przedsiębiorstw, harmonizując go w ten sposób z wymogami dotyczącymi zamówień publicznych. Ponadto żadna reguła pomocy publicznej nie powinna mieć zastosowania do wspólnot mieszkaniowych, które nie powinny być uznawane za podmioty działające na rynku wewnętrznym. Również właściciele domów jednorodzinnych oraz ich wspólnoty powinni zostać zwolnieni z ograniczeń dotyczących pomocy

publicznej w projektach poprawy efektywności energetycznej.

/ 15

Przypomnienie państwom członkowskim o ograniczaniu nadmiernych obciążeń administracyjnych dla wnioskodawców i beneficjentów. Państwa członkowskie często komplikują procedury dla wnioskodawców/odbiorców funduszy UE w celu spełnienia ogólnych wymagań funduszy UE. W stosownych przypadkach należy wyraźnie stwierdzić w rozporządzeniu w sprawie EFSI, że nie należy stawiać dodatkowych wymagań, wykraczających poza krajowe i unijne ramy prawne.

REDAKCJA

Richard Paksi, *Buildings for the Future*

WE WSPÓŁPRACY Z

Zsuzsanna Koritár, *Węgierski Instytut Efektywności Energetycznej*

Tomáš Trubačík, *Chance for Buildings*

Andrzej Rajkiewicz, *Narodowa Agencja Poszanowania Energii S.A.*

Peter Robl, *Buildings for the Future*

Petr Holub, *Chance for Buildings*

PROJEKT GRAFICZNY

Svetozár Šomšák, *svetozarsomsak.sk*

Opublikowano w maju 2019 roku

Niniejsze streszczenie dokumentu programowego zostało oparte na „Podsumowaniu analizy i zaleceniach dotyczących polityki V4” opublikowanych w maju 2019 roku. Powstało dzięki hojnemu wsparciu Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego w ramach projektu „Efektywniejsze wykorzystanie środków Funduszu Spójności 2021–2027 na rzecz bezpieczeństwa energetycznego Grupy Wyszehradzkiej”, realizowanego przez konsorcjum: Buildings for the Future (Słowacja), Chance for Buildings (Czechy), Energiaklub we współpracy z Węgierskim Instytutem Efektywności Energetycznej (Węgry) i Narodowa Agencja Poszanowania Energii S.A. (Polska).

